

Sprawozdanie z konferencji

Europejska Polityka Energetyczna i Klimatyczna a Strategie dla Polski

W dniu 16 grudnia 2008 roku w Warszawie odbyła się konferencja „Europejska Polityka Energetyczna i Klimatyczna a Strategie dla Polski”, zorganizowana przez Centrum Stosunków Międzynarodowych (CSM) we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera (KAS) w Polsce. Konferencja zgromadziła znakomite grono prelegentów z Polski i z zagranicy. Jej przebiegowi przysłuchiwali się i uczestniczyli w dyskusji m.in. licznie zgromadzeni analitycy, dyplomaci, politycy, przedstawiciele biznesu oraz mediów.

Otwierając konferencję, prezes CSM - **Eugeniusz Smolar** – powitał zgromadzonych i krótko zarysował założenia projektu CSM dotyczącego zmian klimatycznych, realizowanego we współpracy z Instytutem na rzecz Ekorozwoju i przy wsparciu European Climate Foundation, w ramach którego konferencja została przygotowana. Prezes Smolar wyraził nadzieję, że konferencja pozwoli na zastanowienie się w jakim kierunku, jeśli chodzi o politykę energetyczną i klimatyczną, pójdziemy. Podziękował współorganizatorowi – Fundacji Konrada Adenauera w Polsce oraz Partnerom Konferencji – Operatorowi Logistycznemu Paliw Płynnych i Access Industries za współpracę i wsparcie organizacji tego wydarzenia i przekazał głos wicepremierowi i ministrowi gospodarki, Waldemarowi Pawlakowi.

Wicepremier **Waldemar Pawlak** wygłosił pierwsze przemówienie inauguracyjne, zaznaczając w nim, że dyskusja nad polityką energetyczną powinna odbywać się w bardzo szerokiej formule, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony klimatu. Wicepremier Pawlak przypomniał, że Ministerstwo Gospodarki prowadzi szeroki dialog poświęcony globalnej współpracy sektorowej i m.in. w listopadzie 2008 r. zorganizowało w Warszawie konferencję „Summit on Sectoral Cooperation”, w której uczestniczyli przedstawiciele 20 państw o najwyższej emisji CO₂, oraz reprezentanci przemysłów energochłonnych. Podkreślił, że Polska w negocjacjach nad pakietem klimatycznym prezentowała stanowisko krajów nowej Europy i potrafiła wokół niego zbudować koalicję państw, dzięki czemu można było wypracować kompromis uwzględniający specyficzną sytuację państw z energetyka opartą na węglu. Wicepremier Pawlak zaznaczył, że Ministerstwo Gospodarki opracowując „Politykę energetyczną Polski do 2030 roku” skupiło się na kluczowych zagadnieniach efektywności energetycznej, bezpieczeństwa energetycznego opartego na własnych zasobach surowców, zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz ograniczenia oddziaływania energetyki na środowisko. Podkreślił także znaczenie innowacyjnych rozwiązań efektywnego i niskoemisyjnego wykorzystania węgla (m.in. technologii wychwytywania i składowania dwutlenku węgla, Carbon Capture and Storage, CCS) oraz ogniw paliwowych.

W drugim przemówieniu inauguracyjnym, minister środowiska **Maciej Nowicki** wyraził zadowolenie z faktu, że zarysowane przez wicepremiera Pawlaka priorytety rozwoju polskiej energetyki są zbieżne ze stanowiskiem Ministerstwa Środowiska. Dodał, że w obecnej sytuacji konieczne jest przede wszystkim oszczędzanie energii, rozwój odnawialnych źródeł energii i czystych technologii węglowych. Minister Nowicki podkreślił, że szczyt w Brukseli i konferencja COP 14 w Poznaniu nadały dużą rangę zagadnieniom związanym z polityką energetyczną i klimatyczną. Odnosząc się do konferencji w Poznaniu minister Nowicki podkreślił, że prowadzić miała ona do prezentacji i zbliżenia stanowisk państw i ich grup oraz

określenia pola dla dalszych negocjacji. Jako jedno z osiągnięć konferencji, która okazała się sukcesem, Profesor Nowicki wymienił utworzenie funduszu adaptacyjnego dla krajów rozwijających się. Minister stwierdził, że 2009 rok poświęcony będzie wypracowaniu tekstu przyszłego światowego porozumienia w sprawie ochrony klimatu, które ma być podpisane w Kopenhadze w 2009 r. Zaznaczył, że powodzenie przyszłego porozumienia zależało będzie od podjęcia zobowiązań przez kluczowe kraje: USA, Chiny i Indie. Zwrócił także uwagę na znaczenie transferu technologii i zwiększania szkoleń specjalistów (capacity building) w krajach rozwijających się, np. z pomocą programów stypendialnych.

Przemawiający następnie **Stephan Raabe**, Dyrektor Fundacji Konrada Adenauera w Polsce, tytułem wprowadzenia przedstawił z perspektywy niemieckiej osiem krótkich tez, istotnych dla dyskusji nad zagadnieniami polityki energetycznej i klimatycznej:

1. Narodowa polityka energetyczna i klimatyczna jest obecnie niewystarczająca - długofalowe interesy w UE można zagwarantować tylko przez wspólną politykę energetyczną, która jednocześnie stanowi przesłankę wspólnej polityki klimatycznej.
2. Interesy w Europie określone są przez trójkąt celów: bezpieczne zaopatrzenie w energię, gospodarność i efektywność oraz przyjazność dla środowiska.
3. Ścisła współpraca Unii Europejskiej z Rosją w sektorze energetycznym jest dla obu stron bardzo istotna, z względu na współzależność w zakresie dostaw surowców i inwestycji oraz know-how dla energetyki.
4. Zainaugurowane przez UE w 2000 r. partnerstwo energetyczne z Rosją było czysto życzeniowym projektem. Stosunki handlowe w obszarze energii nie są determinowane tylko przez interesy gospodarcze, ale również przez interesy polityczne i przez tendencje monopolizacyjne Rosji, co pokazuje stosunek Rosji do jej sąsiadów.
5. Jeśli Unia Europejska w wielkich obszarach nie chce stać się protektorem energetycznym Rosji, to musi pokrzyżować plany tej strategii monopolistycznej Rosji i musi zadbać o większą dywersyfikację w zaopatrzeniu energią oraz o większą solidarność krajów-importerów nośników energii w UE.
6. Ambitne cele ochrony klimatu Unii Europejskiej, a więc 3 x 20 do roku 2020 (obniżenie emisji CO₂ o 20%, podniesienie udziału energii odnawialnej do 20% zużycia i poprawa efektywności energetycznej o 20%), kwestia zamykania elektrowni jądrowych i braku decyzji w sprawie budowy nowych elektrowni węglowych, przy jednoczesnym zwiększeniu zapotrzebowania na gaz, wywołały żywą dyskusję w kręgach gospodarczych.
7. Przy spadających zasobach gazu i zmniejszającym się imporcie ze stabilnych krajów Unii Europejskiej i Norwegii, zależność od gazu rosyjskiego dla Niemiec, ale także innych krajów UE znacznie się zwiększy. W tym kontekście wspólna polityka UE w dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego przy współpracy z Rosją to elementarne interesy Niemiec oraz UE.
8. W odniesieniu do Gazociągu Północnego (Nordstream), rząd Niemiec uważa, że ten projekt gospodarczy o wymiarze europejskim jest niezbywalny, jeśli chce się na przyszłość zapewnić bezpieczeństwo zaopatrzenia w gaz w Europie. Twierdzi, że nie prowadzi on do zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego Polski i nie zastępuje istniejących połączeń tranzytowych, a po części pokrywa zwiększone zapotrzebowanie na gaz w Niemczech i Unii Europejskiej. Bez relatywnie przyjaznego dla środowiska gazu ziemnego, nie można osiągnąć w Europie ambitnych europejskich celów polityki klimatycznej. Zarówno Polska jak i Niemcy jeśli chodzi o politykę klimatyczną stoją w obliczu wielkich wyzwań i istnieją szanse na współpracę w obopólnym interesie, zwłaszcza jeśli chodzi o energetykę opartą na węglu.

I Panel: Polityka energetyczna i klimatyczna Polski

Podczas pierwszego panelu konferencji, poprowadzonego przez **Antoniego Podolskiego**, dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa i podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, uczestnicy zastanawiali się nad optymalnymi rozwiązaniami w ramach tych polityk z punktu widzenia gospodarki i potrzeb jej rozwoju, bezpieczeństwa energetycznego, oraz potrzeb zrównoważonego rozwoju. Dyskutowano na temat właściwej „mieszanki energetycznej” (energy-mix) dla Polski, roli efektywności energetycznej i oszczędności energii, roli technologii i zagadnienia bezpieczeństwa energetycznego. Zastanawiano się także nad możliwościami wykorzystania środków w ramach pakietu energetyczno-klimatycznego na inwestycje modernizacyjne w energetyce.

Zbigniew Kamiński, dyrektor Departamentu Energetyki w Ministerstwie Gospodarki zaprezentował nowe podejście do polityki energetycznej, stawiające na początku kwestię efektywności, jako działania prowadzącego do jednoczesnego podniesienia poziomu bezpieczeństwa energetycznego, zmniejszenia obciążeń środowiskowych i korzyści ekonomicznych. Odnosząc się do opracowywanego dokumentu "Polityka Energetyczna Polski do roku 2030" wskazał na jego dwa zasadnicze cele w zakresie efektywności energetycznej: dążenie do tego, aby rozwój gospodarczy następował przy zerowym wzroście zużycia energii, i osiągnięcie poziomu efektywności energetycznej polskiej gospodarki w roku 2030 na poziomie obecnej średniej dla UE-15 (co oznacza trzykrotne zmniejszenie energochłonności krajowej gospodarki). Dodał także, że nowe podejście zakłada traktowanie odnawialnych źródeł energii (OZE) jako istotnego elementu energy-mix, co wyraża się w przyjęciu celu 15-procentowego udziału OZE w strukturze energii finalnej w 2020 r. i 20-procentowego w 2030 r. Dyrektor Kamiński zaznaczył także, że uwzględniając parametry ekonomiczne, przy powyższych założeniach może się okazać, że nie będzie potrzeby sięgania do największych złóż węgla brunatnego (złóż legnickich). Węgiel pozostanie bardzo istotnym źródłem energii, ale według prognoz będzie miał bezwzględne spadki udziału. Dyrektor Kamiński zarysował także priorytetowe działania w ramach polityki energetycznej. Wśród nich wskazał na wymianę mocy, wzmocnienie infrastruktury przesyłowej i dystrybucyjnej, szybkie podjęcie decyzji w sprawie energetyki jądrowej i rozbudowę połączeń transgranicznych. Jako kluczowe działania wymienił również stworzenie narzędzi pozwalających na realizację celów w zakresie efektywności (m.in. nowa ustawa o efektywności energetycznej) oraz dywersyfikację kierunków i źródeł pochodzenia nośników energii. Wreszcie zwrócił uwagę na kwestie zapewnienia rynkowych rozwiązań w zakresie ograniczenia wzrostu cen energii, rozwoju czystych technologii węglowych i rozwiązań w zakresie emisji innych gazów cieplarnianych poza CO₂. Na zakończenie podkreślił, że proponowane rozwiązania w pełni wpisują się w europejskie i globalne działania na rzecz ochrony klimatu.

Drugi z panelistów, **prof. Krzysztof Żmijewski**, przewodniczący Społecznej Rady Konsultacyjnej Energetyki i koordynator Green Effort Group, zadał pytanie o wynik rozmów nad pakietem energetyczno-klimatycznym UE i szczytu w Brukseli. Zaznaczył, że polskie postulaty zostały w znacznym stopniu uwzględnione, a ostateczny kompromis różnił się znacznie od początkowych propozycji Komisji Europejskiej, jednak wciąż stanowi on wyzwanie dla energetyki i przemysłu. Profesor Żmijewski zaprezentował następnie opracowane przez siebie scenariusze rozwoju polskiej energetyki, kładąc nacisk na potrzebę zwiększania efektywności energetycznej i uruchomienia odpowiednich programów w tym zakresie. Zwrócił także uwagę m.in. na konieczność modernizacji gospodarki na podobną skalę co na początku lat 90. XX w. oraz potrzebę zwiększenia wykorzystania OZE.

Agnieszka Panek, dyrektor zadania w Biurze Polityki Energetycznej i Regulacji Rynku PGE Electra S.A przedstawiła punkt widzenia uczestnika rynku, który na codzień styka się z rzeczywistością hurtowego obrotu energią. Krótko zaprezentowała firmę PGE Electra i wskazała na istotne z punktu widzenia spółki uwarunkowania regulacyjne w zakresie ograniczania emisji gazów cieplarnianych (system aukcji uprawnień w ramach europejskiego systemu handlu uprawnieniami do emisji - EU ETS). Zaznaczyła, że przedsiębiorstwa energetyczne muszą operować w warunkach niepewności cenowej, co znacznie utrudnia decyzje inwestycyjne, w sytuacji, gdy potrzebna jest wymiana mocy. Dyrektor Panek zaapelowała więc o stabilność regulacji i formułowanie długoterminowej polityki energetycznej. Wskazała, że nakreślenie przez władze pożądanej struktury nośników energii w krajowym bilansie energetycznym (energy-mix) pozwoliłoby na wyznaczenie strategii grupy PGE zbieżnej z kierunkami projektowanej polityki energetycznej.

Paweł Mosak, członek zarządu Operatora Logistycznego Paliw Płynnych, Partnera Konferencji, na wstępie swojej wypowiedzi zadał pytania o bezpieczeństwo energetyczne: dla kogo jest? w jaki sposób powinno być zapewniane i za ile? Stwierdził, że bezpieczeństwa energetycznego potrzebuje każdy, a jego poprawa wymaga odpowiedniej infrastruktury, w tym połączenia systemów energetycznych Europy Zachodniej i Wschodniej. Dodał, że naturalnie wiąże się to z inwestycjami, których propozycje następnie krótko scharakteryzował (połączenie Płocka i baz OLPP z terminalem morskim w Gdańsku, dokończenie budowy rurociągu Odessa-Brody Gdańsk, składowanie gazu i ropy w kawernach solnych w okolicy Gdyni). Zaznaczył, że projekty te mogłyby otrzymać wsparcie rządu i ze środków UE, gdyż wymagają dużych nakładów i długoterminowych perspektyw. Zarysował także potencjalne, alternatywne do kosztownego przechowywania zapasów paliw, środki zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego i ograniczania emisji gazów cieplarnianych Polski. Wskazał m.in. na projekty wspierania konkurencyjności rynku paliw i konkurencji między paliwami, rozwoju biopaliw II i III generacji oraz ogniwi paliwowych, wykorzystania sprężonego gazu ziemnego (CNG) do tankowania TIR-ów jadących tranzytem do Rosji wzdłuż gazociągów (Blue Corridor). Paweł Mosak zaznaczył, że kluczowa jest w tym względzie decyzja o kierunku polityki, która stoi przed rządem. Na zakończenie krótko przedstawił spółkę Operator Logistyczny Paliw Płynnych.

Kolejny z mówców, **Andrzej Sikora** (prezes Instytutu Studiów Energetycznych), skoncentrował się na kwestii gazu ziemnego. Zarysowując sytuację i tendencje na światowych rynkach stwierdził, że sytuacja na rynkach zmieniła się diametralnie i nie powróci do poprzedniej, a zmiana cen ma charakter fundamentalny. Następnie przeszedł do kwestii stosunków z Rosją w zakresie obrotu gazem i głównych problemów rynku gazu. Prezes Sikora zauważył, że Polska jest relatywnie niewielkim odbiorcą rosyjskiego gazu, a Rosja może efektywnie podyktować jego cenę. Dodał, że według niektórych analiz Polska już w latach 2012-15 stanie się krajem o potencjalnym deficycie energii pierwotnej. Andrzej Sikora stwierdził, że w tej perspektywie nie da się odbudować mocy bez wzrostu zużycia gazu. Następnie odniósł się do projektu dokumentu „Polityka Energetyczna Polski do 2030 r.” zwracając uwagę na potrzebę jego uzupełnienia. Poruszył także zagadnienia związane z projektami mostu energetycznego i Gazociągu Północnego, istotnych dla polskiej energetyki. Sikora zaapelował o stworzenie stabilnych warunków dla przedsiębiorstw energetycznych i opowiedział się za liberalizacją i łączeniem rynków energetycznych.

Ostatni z uczestników pierwszego panelu, **dr Andrzej Kassenberg**, prezes Instytutu na rzecz Ekorozwoju zaczął swoje wystąpienie od odniesienia się do badania opinii publicznej w

zakresie kształtowania polityki energetycznej Polski. Zwrócił uwagę na kluczowy problem uporządkowania sytuacji w tym obszarze pod względem prawnym, ekonomicznym i instytucjonalnym. Następnie dr Kassenberg skomentował propozycje działań z dokumentu „Polityka Energetyczna Polski do 2030 r.”. Przyznał, że z zadowoleniem przyjął priorytetowe potraktowanie efektywności energetycznej, lecz wyraził wątpliwość związaną z rozwojem energetyki jądrowej, ze względu na wiążące się z nim problemy. Następnie prezes Kassenberg zwrócił uwagę na możliwości wykorzystania źródeł finansowania w postaci środków pochodzących ze sprzedaży nadwyżek emisji przyznaných w Protokole z Kioto (szacowanych na ok. 20 mld zł), zakupem których zainteresowane są m.in. Japonia, Kanada, Irlandia i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Dodał, że należy efektywnie wykorzystać fundusze pochodzące z aukcji uprawnień do emisji gazów cieplarnianych w ramach EU ETS, i środki z funduszy europejskich oraz przeszłego budżetu UE na przejście do gospodarki niskowęglowej. Następnie dr Kassenberg przedstawił propozycję alternatywnej polityki energetycznej, zakładającej m.in. utworzenie szerokich programów dotyczących efektywności energetycznej. Zaprezentował scenariusze dla polityki energetycznej akcentując potrzebę zwiększania efektywności energetycznej i nieopłacalność zastosowania energetyki atomowej do 2030 r. Podkreślił, że bez zasadniczej zmiany podejścia do polityki energetycznej na podejście wychodzące od limitów środowiskowych budowanie strategii energetycznych będzie niezgodne ze zrównoważonym rozwojem, do którego odwołuje się konstytucja Polski.

W dyskusji, która nastąpiła po wypowiedziach paneli stów, podniesiono problem ograniczenia skali przemysłu i importu energochłonnych produktów oraz potrzeby modernizacji przemysłu. Dyskutowano także nad kwestią wprowadzenia konkurencji na rynkach energetycznych, a także zagadnieniem dokończenia budowy gazociągu jamalskiego. Padły także pytania o ceny energii wytwarzanej z różnych źródeł (w tym energetyki atomowej) oraz kwestie związane z budową mostu energetycznego z Litwą i państwami bałtyckimi. Dotknięto także zagadnienia sprawności generacji energii (m.in. przy współspalaniu).

Moderator Antoni Podolski w podsumowaniu pierwszego panelu zaznaczył, że pokazał on powiązania zagadnień bezpieczeństwa energetycznego, polityki energetycznej i klimatycznej i ich związków z polityką i geopolityką w warunkach polskich wyrażając opinię, że dyskusje na te tematy jeszcze na pewno będą toczone.

II Panel: Rozwój gospodarczy a europejska polityka energetyczna i klimatyczna

Drugi panel poświęcony został zagadnieniom nowych rozwiązań w ramach polityki energetycznej i klimatycznej UE, konsekwencji pakietu energetyczno-klimatycznego z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego i rozwoju gospodarczego (w tym kwestii zmian dla energetyki i przemysłu w związku ze zmianami w ramach EU ETS). Dotyczył także finansowania przemian i kwestii zmiany struktury przemysłu oraz szans i zagrożeń dla przedsiębiorstw. Prowadzący dyskusję były prezes Nafta Polska, **Maciej Gierej**, na wstępie przedstawił strukturę bilansu energetycznego Polski na tle Unii Europejskiej. Zachęcił panelistów do odniesienia się nie tylko do tej struktury i regulacji klimatycznych, ale też do podniesienia kwestii ceny energii płaconej przez odbiorców, która jest bardzo istotna z punktu widzenia rozwoju gospodarczego.

Rozpoczynając swą wypowiedź **dr Silke Karcher**, starszy ekspert z Federalnego Ministerstwa Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Atomowego RFN, odnosząc się do porozumienia dotyczącego pakietu energetyczno-klimatycznego UE podczas Rady

Europejskiej 12.12.2008, określiła go jako "dobry kompromis". Podkreśliła, że jest to ważny krok naprzód w globalnych wysiłkach na rzecz ochrony klimatu, a UE pokazała swą przywódczą rolę w tych staraniach. Dr Karcher zauważyła, że realizacja pakietu oznacza duży wysiłek, ale przyszłe korzyści przeważają nad ryzykami i wkładami, a wdrożenie pakietu przyniesie długoterminowy zysk gospodarczy i podniesienie bezpieczeństwa energetycznego. Zwróciła też uwagę na wynikające z wdrożenia pakietu korzyści związane z oszczędnością energii innowacją na wielką skalę w sektorze energetycznym. Następnie przeszła do opisu doświadczeń niemieckich w zakresie oszczędności energetycznej i polityki ochrony klimatu, koncentrując się zagadnieniach efektywności energetycznej (w tym termomodernizacji budynków) i odnawialnych źródłach energii (w tym kwestii taryf wejściowych), stanowiących "kamienie milowe" uchwalonej w 2007 r. niemieckiej polityki klimatycznej. Dr Karcher zaznaczyła, że przeprowadzone badania wykazały, że ochrona klimatu się opłaca: oszczędności gospodarstw domowych i przedsiębiorstw mają według jednego z nich sięgnąć 5 mld euro w 2020 r., a obniżenie emisji gazów cieplarnianych prowadzić ma do zwiększenia zatrudnienia. Dr Silke Karcher zwróciła uwagę na możliwości oszczędności energii w przedsiębiorstwach.

Dr Andrzej Siemaszko, dyrektor Krajowego Punktu Kontaktowego Programów Badawczych Unii Europejskiej i członek grupy rządowej w Europejskiej Platformie Technologicznej „Zero Emission Fossil Fuel Power Plants” zwrócił uwagę, że na poziomie krajowym zobowiązania z pakietu energetyczno-klimatycznego są wielkim wyzwaniem dla przemysłu i energetyki. Dodał, że szczyt w Poznaniu (COP 14) pokazał, że globalne starania na rzecz ochrony klimatu będą postępować. Polska zaś jest w skrajnie niekorzystnej sytuacji, gdyż ok. 96% energetyki bazuje na węglu, a w procesie jego spalania uwalniane są duże ilości CO₂. Oznacza to konieczność głębokiej modernizacji polskiej energetyki i budowę nowych elektrowni, co wiąże się ze znacznymi kosztami (rzędu ok. 50 mld euro). Zwrócił też uwagę na koszt pośrednie ograniczenia emisji CO₂, czyli tzw. carbon leakage (ucieczka za granicę przemysłu o dużej emisyjności) przenoszenie zakładów zużywających znaczne ilości energii, której cena wzrośnie. Dr Siemaszko zaznaczył jednak, że przed Polską stoi też duża szansa na rozwój przemysłu w dziedzinie budowy czystych elektrowni i rozwoju technologii takich jak: wzbogacone wydobycie gazu/ropy (przy wykorzystaniu CO₂), syntetyczne paliwa czy podziemne zgazowanie węgla. Następnie wspominał o technologii wychwytywania i składowania dwutlenku węgla (Carbon Capture and Storage, CCS) i polskich kandydatach (PGE, Bełchatów oraz Kędzierzyn-Koźle, PKE i ZAK) do unijnego Programu Flagowego w zakresie tej technologii, zakładającego wsparcie budowy instalacji demonstracyjnych CCS. Zaznaczył przy tym, że Polska ma dobre warunki do podziemnego składowania dwutlenku węgla, i zaapelował o stworzenie polskiego Programu Flagowego w zakresie CCS i inne strategiczne działania w zakresie czystych technologii węglowych.

Sekretarz stanu w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej, **Mikołaj Dowgielewicz**, na początku swojej wypowiedzi zaznaczył, że ton dyskusji o zmianach klimatycznych zmienia się w związku z kryzysem i grożącą Europie recesją. Zauważył, że w kluczowych elementach kompromisu Rady Europejskiej dotyczącego pakietu energetyczno-klimatycznego przyjęto rozwiązania klauzul rewizyjnych (m.in. w zakresie derogacji do dyrektywy ws. EU ETS i utworzonego decyzją Rady "funduszu solidarności" dla słabiej rozwiniętych państw UE), które pozwolą dostosować politykę klimatyczną w przypadku braku porozumienia na COP 15 w Kopenhadze lub zbyt dużych obciążeń finansowych związanych z realizacją pakietu. Dodał, że pewną niewiadomą jest stanowisko nowej administracji USA, stanowisko Australii nie jest zbyt ambitne, a stanowisko Chin i Indii nie zmienia się zbyt, więc nie można być wielkim optymistą odnośnie postępu negocjacji globalnych w sprawie ochrony klimatu. M.in.

dlatego decyzja o podniesieniu przez UE celu redukcji emisji z 20% do 30% w przypadku przyjęcia nowego globalnego porozumienia na rzecz ochrony klimatu ma być podjęta jednomyślnie przez Radę, a nie w drodze tzw. procedury komitologii. Przechodząc do rozwiązań kompromisu dotyczącego pakietu, minister Dowgielewicz podkreślił zachowanie "fuel-specific benchmark" pozwalającego na jednoczesne ograniczenie w Polsce wzrostu cen energii, modernizację energetyki i wykonanie celów redukcyjnych. Odniósł się też m.in. do zjawiska "windfall profits", szczegółów "funduszu solidarności" oraz ustalenia roku bazowego, które były dyskutowane w toku negocjacji nad pakietem. Następnie przedstawił szacunki wpływów do budżetu z tytułu sprzedaży uprawnień do emisji w latach 2013-2020 (przy założeniu prognozowanej przez Komisję Europejską ceny 39 euro/t CO₂), które mają sięgnąć 15,690 mld euro (59,621 mld zł). Na koniec, odnosząc się do zagadnienia bezpieczeństwa energetycznego, minister Dowgielewicz zaznaczył, że kluczowa w tym względzie będzie praca z prezydencją czeską w zakresie rozwiązań zaproponowanych w listopadzie 2008 r. w tzw. Strategicznym Przeglądzie Energetycznym i krótko zaprezentował polskie postulaty odnośnie tego zagadnienia.

Kolejny z panelistów, prezes Towarowej Giełdy Energetycznej S.A., **Grzegorz Onichimowski**, podkreślił, że system EU ETS jest częścią europejskiego rynku energii. Zaznaczył, że rozbudowa rynków regionalnych jest potrzebna i czeka także Polskę, która wciąż ma w zasadzie autarkiczny system energetyczny. Zauważył, że cena energii na polskim rynku jest zazwyczaj niższa, ale czasem już taka sama jak w innych częściach Europy (np. na rynku skandynawskim). Prezes Onichimowski stwierdził też, że dla rozwoju rynku niezbędna jest konkurencja i efektywna regulacja. Dodał, że przeprowadzona w Polsce konsolidacja pionowa została oderwana od realiów rynkowych, gdyż w braku połączeń międzysystemowych polskie firmy nie mogą konkurować w innych częściach Europy, a reguły rynkowe nie są uporządkowane.

Moderator panelu, Maciej Gierej, zwrócił uwagę na zagadnienie połączeń międzysystemowych i potrzebę ich rozbudowy, a następnie skierował dyskusję na kwestię modernizacji polskiej energetyki, potrzebną m.in. ze względu na konieczność redukcji emisji CO₂, zapraszając do wypowiedzi pana **Andrzeja Głowackiego**, prezesa Doradztwa Gospodarczego DGA S.A. Panelista ten zauważył, że w sektorze polskiej energetyki istnieją znaczne, niewykorzystane rezerwy, m.in. w zakresie efektywności i inne, wynikające z braku konkurencji i nieuporządkowania funkcjonowania sektora. Prezes Głowacki zaznaczył, że wzbudzenie konkurencji stanowi istotne zadanie dla Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki. Konkurencja ta ma być wzmożona dzięki realizacji propozycji Komisji Europejskiej w tym zakresie (tzw. trzeci pakiet liberalizacyjny), co jest pozytywnym sygnałem dla przedsiębiorców. Zwrócił też uwagę na strategie i działania firm w kontekście programów rządowych dotyczących energetyki, w tym m.in. kwestii efektywności energetycznej.

W dyskusji która nastąpiła po panelu poruszone zostały m.in. kwestie konkurencji pomiędzy różnymi grupami interesu w sektorze energetycznym, kwestia wykorzystania OZE w Polsce i Niemczech oraz sprzężeń zwrotnych w ramach rozwiązań europejskiej polityki energetycznej. Pojawiło się także zagadnienie ograniczenia handlu darmowymi uprawnieniami do emisji oraz kwestia wpływu przyjęcia pakietu energetyczno-klimatycznego na plany inwestycyjne. Podsumowując panel, moderator Maciej Gierej zaznaczył, że Polska jest na początku zmian w sektorze energetycznym, strukturze bilansu energetycznego i wielkości emisji dwutlenku węgla, co w niedługim czasie powinno być odzwierciedlone w programach firm z branży, które będą się z kolei odnosić do rządowych planów w tym zakresie.

III Panel: Polityka energetyczna i klimatyczna Unii Europejskiej – współpraca państw Europy Środkowej i Wschodniej

Trzeci panel konferencji, poprowadzony przez Prezesa Centrum Stosunków Międzynarodowych, **Eugeniusza Smolara**, dotyczył celów i działań Komisji Europejskiej w kwestii bezpieczeństwa energetycznego i zmian klimatycznych. Koncentrował się na zagadnieniach związanych ze wspólnym, europejskim rynkiem energii, możliwościami skutecznej koordynacji polityk energetycznych państw UE, rozwojem połączeń transgranicznych, modelem logistyki zaopatrzenia UE w nośniki energii i możliwościami współpracy regionalnej w zakresie energetyki.

Pierwszy z mówców, **David Buchan** z Oksfordzkiego Instytutu Studiów Energetycznych, odniósł się do polityki energetycznej i klimatycznej UE i wpływu jej ustaleń dla współpracy regionalnej i regionu Europy Środkowej i Wschodniej. Zaznaczył, że ustalenia szczytu Rady Europejskiej w Brukseli w grudniu 2008 r. prowadzą do zmiany kwestii finansowania przemian w zakresie polityki energetycznej. Zauważył, że duży odsetek darmowych uprawnień formalnie nie zagrozi realizacji celu 20% redukcji emisji w UE do 2020 r., ale pośrednio może zagrozić poprzez obniżenie ceny tony CO₂ w systemie EU ETS, gdzie ceny bywały niestabilne. Dodał ponadto, że cele pakietu są ambitne i w pewnym stopniu mogą być wzajemnie konkurencyjne. Przechodząc do sytuacji Polski w zakresie zobowiązań z pakietu zaznaczył, że uzyskała ona większą ilość darmowych uprawnień do emisji niż zakładała Bruksela. Następnie odniósł się do kwestii potrzeby modernizacji energetyki, zwracając uwagę na technologię CCS. Wspomniał także o ryzyku zjawiska carbon leakage, niekorzystnego z punktu widzenia gospodarczego i środowiskowego. Stwierdził, że w zachodniej Europie istnieje przekonanie, że Polska posiada problem, m.in. społeczny dotyczący wykorzystania węgla, ale Europa, również Polska musi stanowić przykład dla reszty świata w zakresie działań na rzecz ochrony klimatu.

Dr Frank Umbach, starszy analityk z Europejskiego Centrum Strategii Bezpieczeństwa skupił się na wyzwaniu gazowym w UE. Odniósł się do szeregu dokumentów UE, w tym pakietu energetyczno-klimatycznego, strategicznego przeglądu energetycznego Unii Europejskiej, europejskiej strategii Azji Centralnej i negocjacji między UE a Rosją, m.in. w kwestiach energetycznych. Zwrócił uwagę na strategiczne znaczenie polityki energetycznej dla UE, odnosząc się do uwarunkowań w postaci wojny w Gruzji, globalnego kryzysu finansowego, powodującego fluktuacje cenowe i odsunięcie w czasie inwestycji w energetyce, Gas-OPEC i zapotrzebowania Europy na gaz w świetle możliwego kryzysu gazowego w Rosji. Następnie odniósł się do europejskiego energy-mix, w którym jak twierdzi udział gazu spadnie w związku ze wzrostem znaczenia efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii. Podnosząc kwestię dywersyfikacji dostaw gazu zwrócił uwagę na potencjał importu gazu z Afryki i za pośrednictwem terminali LNG i z Turkmenistanu, gdzie odkryto nowe złoża tego surowca, podkreślając potrzebę dywersyfikacji dostaw gazu i ropy szczególnie w nowych państwach UE. Zaznaczył także konieczność rozbudowy interkonektorów systemów gazowych pozwalających na dywersyfikację dostaw gazu i liberalizację jego rynku, oraz potrzebę solidarności energetycznej i mówienia jednym głosem przez UE w sprawach energetycznych. Dr Umbach odwołał się do podnoszącego te kwestie Strategicznego Przeglądu Energetycznego UE z listopada 2008 r., twierdząc, że możliwe jest wdrożenie tych założeń do 2020 r. Prezentując scenariusze rozwoju produkcji i zapotrzebowania na energię i jej nośniki w UE zwrócił uwagę, że import gazu spadnie, co pociąga za sobą problemy z budową gazociągów i kontraktowaniem gazu z Rosji na podstawie długookresowych kontraktów. Odnosząc się do polityki energetycznej Rosji

stwierdził, że w długim okresie ta polityka może okazać się kontrproduktywna, gdyż Rosja może utracić rynek w wyniku niepewnych strategii politycznych.

Kolejny z gości w panelu dyskusyjnym, **dr Andris Spruds** z Uniwersytetu Riga Stradnis, skoncentrował się na regionalnym wymiarze polityki energetycznej w obszarze Morza Bałtyckiego. Na wstępie swojego wystąpienia zwrócił uwagę na możliwość brania pod uwagę regionalnych interesów nowych państw członkowskich w strategii energetycznej Polski. Dr Spruds zaakcentował kwestię bezpieczeństwa energetycznego i zależności od jednego dostawcy nośników energii państw w regionie Morza Bałtyckiego. Niemcy, Szwecję i Polskę zaliczył do pierwszej grupy państw tego regionu, co prawda wrażliwej na niedobory dostaw z Rosji, ale stosunkowo samowystarczalnych i o stosunkowo konkurencyjnym rynku energii, zabezpieczonych przed nieoczekiwanymi zmianami na nim. Drugą grupę, złożoną z Litwy, Estonii, Finlandii i Łotwy dr Spruds scharakteryzował jako bardziej podatną na szoki w zakresie dostaw, ale wciąż w pewnym zakresie samowystarczalną. Zaznaczył, że dla państw bałtyckich bezpieczeństwo energetyczne w dużym stopniu zależy od stosunków z Rosją. Dr Spruds dodał, że znaczenie ma także rynkowe lub interwencjonistyczne podejście do energetyki i opieranie jej o tradycyjne, kopalne nośniki energii. Jako główne wyzwania dla współpracy krajów bałtyckich w zakresie energii wymienił budowę gazociągu północnego, kwestię połączeń elektroenergetycznych i dostaw energii elektrycznej w związku z zamknięciem elektrowni atomowej w Ignalinie, gdzie stanowiska państw regionu są rozbieżne. Dr Spruds uznał, że wymiar polityczny współpracy jest trudny, ale połączenie odizolowanej bałtyckiej "wyspy energetycznej" z innymi systemami następuje, choć często jego postęp jest hamowany przez grupy lobbujące.

Następny mówca, **prof. Alan Riley** z City School of Law poruszył w swojej wypowiedzi temat liberalizacji rynku energii w świetle zagadnień związanych ze zmianami klimatycznymi. Na wstępie stwierdził, że Komisja Europejska dąży do liberalizacji rynku energii elektrycznej i gazu poprzez rozdział wytwarzania, dystrybucji i sprzedaży energii, otwarcie rynków i stworzenie zachęt do tworzenia interkonektorów. Zauważył jednak, że wpływ kryzysu gospodarczego może ograniczyć to "liberalistyczne" podejście Komisji do spraw energetyki. Komisja nadal powinna jednak prowadzić politykę antymonopolową i wzmagającą konkurencję w tej branży, rozwijaną szczególnie po 2005 r. Należy się więc spodziewać rozstrzygnięć zakazujących praktyk monopolistycznych i nakazujących wypłatę odszkodowań przez szereg firm. Profesor Riley zaznaczył, że podział (unbundling) firm prowadzić może do wzrostu wartości ich akcji, co jest korzystne z punktu widzenia akcjonariuszy, którzy mogą zacząć do tego podziału dążyć. Dodał także, że liberalizacja może być zbieżna z celami klimatycznymi, gdyż stymuluje m.in. rozwój odnawialnych źródeł energii.

Wypowiadający się jako kolejny prelegent, **dr Leonid Grigoriev**, prezes moskiewskiego Instytutu Energii i Finansów, skoncentrował się na kwestiach energetyki, zmian klimatycznych i roli Rosji w tych obszarach. Zwrócił uwagę na globalne uwarunkowania ekonomiczne (w tym zbliżającą się recesję) i krótko scharakteryzował rolę Rosji dla energetyki światowej i europejskiej, wskazując także na prognozy dla rynku energii. Następnie dr Grigoriev skupił się na wzajemnych powiązaniach między Rosją a państwami Unii Europejskiej, w tym zagadnieniu współzależności, inwestycji i kontraktów w sektorze gazowym. Odniósł się także do celów polityki energetycznej Unii Europejskiej, zastanawiając się, czy osiągnięcie 20-procentowego udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie energetycznym do 2020 r. jest osiągalne. Następnie prezes Grigoriev zwrócił uwagę na spadek emisji CO₂ w Rosji, które od początku lat 90. XX w. zmalały o 30%. Omówił także

uwarunkowania ekonomiczne i najważniejsze dane dotyczące energetyki w Rosji, w tym inwestycje w tym sektorze. Skomentował też regionalne uwarunkowania dla współpracy energetycznej z Rosją, odnosząc się m.in. do projektu Gazociągu Północnego.

Maciej Gierej, były prezes Nafta Polska, na wstępie swojego wystąpienia zamykającego ostatni panel konferencji zauważył, że Europa za gaz płaci najwyższą cenę na świecie. Odniósł się do kwestii liberalizacji handlu energią, wskazując na hamujący ją brak połączeń transgranicznych i znaczne uzależnienie od jednego źródła dostaw. Wyraził wątpliwość, czy krajowe sektory energetyczne będą wspierały rozwój transgranicznej infrastruktury energetycznej, gdyż stworzy to dla nich presję konkurencyjną. Zaznaczył, że oczekiwałby wsparcia przez UE budowy nowych połączeń infrastrukturalnych, tak aby rzeczywiste funkcjonowanie wspólnego rynku energetycznego było możliwe, co powinno pociągnąć za sobą spadek cen nośników energii.

W krótkiej dyskusji po panelu poruszona została m.in. kwestia współpracy w regionie i globalnych negocjacji dotyczących ograniczenia emisji. Prezes Centrum Stosunków Międzynarodowych Eugeniusz Smolar podsumował panel i całą konferencję, podziękował panelistom, partnerom i gościom oraz osobom zaangażowanym w przygotowanie konferencji.

*

Teksty wypowiedzi w sprawozdaniu nie były autoryzowane przez osoby występujące podczas konferencji.

Zapis audio dyskusji jest dostępny w Centrum Stosunków Międzynarodowych.